

СИСТЕМА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИПУСКОВОЇ КАФЕДРИ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ

УДК 371.134 – 057.875:81'243

Інна Ромащенко, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри іноземних мов
Академії муніципального управління, м. Київ

СИСТЕМА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИПУСКОВОЇ КАФЕДРИ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ

У статті представлено систему науково-дослідницької діяльності у формуванні та становленні сучасного фахівця. Проаналізовано вплив якісного рівня науково-дослідницької діяльності на результат підготовки фахівця.

Ключові слова: фахівець, науково-дослідницька діяльність, самовираження, становлення особистості.
Табл. 1. Літ. 4.

Інна Ромащенко, кандидат педагогических наук, доцент кафедры иностранных языков
Академии муниципального управления, г. Киев

СИСТЕМА НАУЧНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ВЫПУСКАЮЩЕЙ КАФЕДРЫ В ПРОЦЕССЕ ПОДГОТОВКИ СПЕЦИАЛИСТА

В статье представлена система научно-исследовательской деятельности в формировании и становлении современного специалиста. Проанализировано влияние качественного уровня научно-исследовательской деятельности на результат подготовки специалиста.

Ключевые слова: специалист, научно-исследовательская деятельность, самовыражения, становления личности.

Inna Romashchenko, Ph.D.(Pedagogy) Docent of Foreign Languages Department
Academy of Municipal Administration, Kyiv

THE SYSTEM OF RESEARCHING ACTIVITY OF GRADUATING DEPARTMENT IN THE PROCESS OF PROFESSIONAL'S TRAINING

The article represents the system of researching activity at formation and becoming the modern specialist, analyses the influence of quality level of researching activity on the result of specialist's training.

Keywords: specialist, researching activity, self-expression, identity formation.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Пріоритетні завдання сучасної освіти набувають нового звучання, потребуючи формування всебічно розвинутого фахівця, здатного до плідної діяльності на всіх рівнях. Найголовніше завдання вищого навчального закладу і кафедри зокрема – не впливати на особистість, а вчити її саморозвитку, вмінню розкривати власну індивідуальність шляхом підтримки її на пікових етапах становлення та допомоги в обранні векторів індивідуального розвитку через залучення до науково-дослідницької діяльності тощо.

З метою ефективного формування компетентного фахівця, необхідно сформувати особистість, здатну до оволодіння методикою наукового пізнання, яка прагне не лише до ознайомлення з передовим науковим досвідом, але і до застосування власних дослідницьких вмінь. Проблема формування такого фахівця є пріоритетним завданням сучасної вищої школи.

Мета статті – продемонструвати взаємозв'язок між науково-дослідницької діяльністю та формуванням особистості фахівця.

Аналіз наукових досліджень. Питання формування особистості вивчають науковці С. Гончаренко, Л. Губерський, М. Євтух, В. Журавський, І. Зязюн, В. Кремень, О. Савченко, О. Сердюк, І. Надольний, В. Огневюк та інші. Актуальні питання організації науково-дослідницької діяльності відображені у наукових роботах Н. Амеліної, В. Андрєєва, В. Гольцовой, П. Підкасистого, Н. Яковлевої та інших. Вплив науково-дослідницької діяльності на якість підготовки фахівців, їх творчого потенціалу відзначають В. Бабак, В. Буряк, А. Водовоз, А. Іодко, О. Клепиков, О. Микитюк, В. Овчинников, М. Піскунов, В. Шейко, І. Штокман та інші. Шляхи удосконалення організації науково-дослідницької діяльності через залучення до самостійної роботи аналізують Т. Анохіна [15], Л. Попов [165], І. Соколова [198] та інші.

Виклад основного матеріалу. Науково-дослідницька діяльність у сучасному інформаційно-технологічному суспільстві є соціально важливою і економічно обґрунтованою діяльністю особистості. Вона забезпечує розвиток

СИСТЕМА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИПУСКОВОЇ КАФЕДРИ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ

економіки на перспективу, збагачує культуру, зміцнює інтелектуальний потенціал країни, зумовлює соціальний прогрес.

Під час навчання у вишій науково-дослідницькій діяльності студентів має важливе значення і методологічне обґрунтування для подальшої соціалізації, професійного становлення та самореалізації студентської молоді.

Система науково-дослідницької діяльності передбачає три напрями:

- навчально-дослідницька робота (яка здійснюється в межах навчального часу і є головною складовою освітнього процесу – робота з науковою літературою за завданням викладача, зустріч із вченими, допомога викладачеві у обробці отриманих результатів наукових досліджень, знайомство з вимогами до написання курсових робіт, дипломних проєктів, складання бібліографії тощо;

- науково-дослідна робота в поза аудиторний час за співпрацею із викладачами кафедр (робота наукових клубів, товариств, участь у конференціях, читаннях, тренінгах; участь у розробці наукових тем кафедр чи дослідницьких проблем тощо);

- науково-технічна творчість та заходи наукового спрямування (олімпіади різного рівня, виставки наукових досягнень, конференції, тренінги, круглі столи. Науково-дослідницька діяльність в умовах вищого навчального закладу має бути присутня в усіх формах навчального процесу. Так, у відповідності до Закону України “Про вищу освіту” [1] 2014 року визначає не лише організацію наукової, науково-технічної та інноваційної діяльності, її організаційні форми провадження (стаття 67, 68), але і вимогу до освітньо-наукової програми підготовки магістра у обсязі 30 відсотків кредитів ЄКТС на дослідницьку (наукову) компоненту, вимагає всебічного сприяння керівника вищого навчального закладу щодо створення належних умов для діяльності наукового товариства студентів (стаття 41). Представимо науково-дослідницьку діяльність студентів:

- безперервністю науково-дослідної роботи студентів;

- спадкоємність, яка базується на єдності НДРС і удосконалення дослідницьких вмінь студентів;

- врахування етапу навчання та рівня сформованості інтелектуальних та дослідницьких вмінь студентів;

- взаємозв'язок індивідуальних, групових і колективних форм науково-дослідної роботи студентів;

- співробітництво викладачів і студентів у процесі НДРС;

- набуття досвіду дослідницької роботи студентів, впровадження результатів педагогічної діяльності

Проблеми проєктування науково-дослідницької діяльності в освітньому процесі вищої школи досліджуються науковцями В. Сітаровим, В. Сластьоніним, І. Ісаєвим. У роботах І. Лушнікова науково-дослідницька діяльність трактується як сукупність теоретико-методологічних підходів до організації її змісту. Як обов'язкову складову підготовки фахівців трактують науково-дослідницьку діяльність З. Єсарьова, Н. Яковлева.

Студенти виконують навчально-дослідницькі завдання (реферати, курсові роботи, дипломні проєкти), одночасно вони застосовують аналітичні, пошукові, синтезуючі елементи дослідницької роботи, які сприяють розвитку загальних та спеціальних наукових моделей поведінки і узагальнення результатів дослідження на основі критичного мислення.

Виконання студентами курсових робіт сприяє їхній самореалізації. Дипломні роботи (випускні кваліфікаційні роботи) студентів є результатом високого рівня творчої науково-дослідницької діяльності. Дипломні роботи сприяють зануренню студентів у світ науки, знаходженню невідомих наукових фактів, даних, закономірностей, конкретизації позитивних практичних переваг та економічних зисків тощо.

Під час засвоєння циклу загальних гуманітарних і соціально-економічних навчальних дисциплін (іноземна мова, історія, культурологія, філософія, політологія, економіка та інші) студент набувають чи поглиблюють загальні методологічні знання. Студенти вивчають теоретичні основи, різні класифікації та типології, вчать аргументувати та доводити свої думки або наукові твердження, розширюють свої уявлення про шляхи та способи наукового пізнання, застосовують елементарні дослідницькі вміння.

Вивчення природничо-математичних дисциплін заохочує студентів до перевірки гіпотез, застосування статистичних методів обробки отриманих даних, моделювання шляхів розв'язування наукових задач різного рівня складності тощо. Студенти поглиблюють свої знання щодо методів та методик наукового пізнання, формують творчі засади до вирішення проблемних ситуацій. Таким чином, зміст навчального процесу створює необхідну основу формування науково-дослідницької діяльності як засобу розвитку творчого потенціалу студента.

Важливим напрямом розвитку науково-дослідницької творчості студентів є самостійна

Таблиця 1.

Форми самостійної роботи студентів

Навчальна самостійна робота	Наукова самостійна робота
Конспект лекції	Написання реферату
Підготовка до практичного чи семінарського заняття	Підготовка доповіді чи тез до конференції
Доопрацювання конспекту лекції з використанням додаткових навчально-методичних джерел	Участь у науково-дослідницькій роботі
Відбір та аналіз рекомендованої навчальної літератури	Робота у наукових групах у відповідності до наукових тем кафедр
Самостійне вивчення окремих тем	Підготовка наочних посібників
Консультація з незрозумілих питань	Виконання курсової роботи
	Виконання випускової кваліфікаційної роботи

робота. Компетентнісний підхід в освіті декларує набуття студентами набуття досвіду самостійного вирішення проблем Самостійна робота студентів на сучасному етапі є основою вищої освіти, адже недостатній рівень умінь самостійної роботи дуже часто стає причиною того, що випускники вищого навчального закладу не завжди готові до творчого використання здобутих знань на практиці, критичної оцінки результатів навчальної діяльності, розв'язання життєвих та професійних проблем тощо. Самостійна робота містить усі види навчальної діяльності, що виконуються без безпосереднього контролю з боку викладача. Основою самостійної навчальної діяльності називають пізнавальне завдання, яке, відображаючи її цілі, водночас, є засобом конструювання змісту освіти у формі завдань, формування суспільно значущої діяльності й управління процесом її формування [4].

Організації самостійної роботи у ВНЗ потребує оптимізації, а саме усвідомлення студентами потреби самостійно працювати над підвищенням якості знань, вдосконалювати фахові вміння й навички.

Основними показниками рівня підготовленості студента до самостійної роботи можуть бути: вміння планувати свою діяльність, бачити варіативні шляхи досягнення поставленої мети і знаходити оптимальний з них. Так В. Лівенцова надає важливого значення сформованості навички компактного скороченого подання інформації; вміння виконувати різні види фіксації отриманої інформації (тези, виписки, цитування тощо); дотримання вимог оформлення бібліографії тощо [3]. На думку О. Бодик, самостійна робота здатна вирішити завдання всіх видів навчальної роботи. Знання, які не підкріплені самостійною діяльністю, не можуть стати справжнім надбанням людини. Крім того, самостійна робота має виховне

значення: вона формує самостійність не тільки як сукупність умінь та навичок, але і як рису характеру, що відіграє суттєву роль у структурі особистості сучасного спеціаліста вищої кваліфікації [1].

Вчена І. Соколова диференціює поточну самостійну роботу і довготривалу наукову самостійну роботу (таблиця 1).

Випускова кафедра має послідовно і системно втілювати у навчальний процес такі види науково-дослідницької діяльності студентів: навчально-дослідницька, дослідницька та науково-дослідницька. Для цього має бути розроблена система заохочення або мотивації:

- Постановка завдання та представлення етапів її виконання;
- Звітування про результати по завершенню кожного етапу;
- Моральне або матеріальне заохочення;
- Демонстрація або підтвердження практичного (реального) застосування результатів;
- Залучення до виконання проектів або грантів;

Традиційним видом науково-дослідницької діяльності є залучення студентів до участі у наукових студентських конференціях, фахових олімпіадах, конкурсах тощо. Така діяльність забезпечує взаємозв'язок між навчальними дисциплінами і науково-дослідницькою роботою кафедри, створює умови для врахування особистісних якостей студентів, їхніх навчальних інтересів.

У річищі нового Закону України “Про вищу освіту” (стаття 41) особливого значення надається науковим товариствам студентів та визначено основні принципи їхньої діяльності:

- 1) свобода наукової творчості;
- 2) добровільність, колегіальність, відкритість;
- 3) рівність права осіб, які навчаються, на участь у діяльності наукових товариств студентів (курсантів, слухачів), аспірантів, докторантів, молодих вчених.

СИСТЕМА НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИПУСКОВОЇ КАФЕДРИ В ПРОЦЕСІ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ

Важливими факторами сучасної науково-дослідницької діяльності є інформаційні процеси, обмін науковими дослідженнями різних наукових шкіл і товариств, спільна проектна діяльність на рівні регіону, а в умовах глобалізації та програм міжнародного обміну студентами і на міждержавному та світовому рівнях.

Проектна діяльність передбачає достатній рівень вільного вибору студента, а випускова кафедра лише коригує загальні параметри, спрямовує діяльність, підказує оптимальні шляхи досягнення та узагальнення результату.

Згадані форми організації науково-дослідницької діяльності в поєднанні з традиційними формами та методами навчання забезпечують позитивну мотивацію студентів та заохочують їх до науково-дослідницької роботи, сприяють ефективному оволодінню дослідницькими вміннями та розвитку творчої активності.

Формування дослідницької компетентності майбутніх фахівців у процесі їхнього професійного становлення обумовлено вимогами суспільства щодо підвищення ефективності освітнього процесу. У значній мірі професійне становлення майбутнього фахівця залежить від його індивідуального залучення до самостійного процесу одержання нових знань та науково-дослідницької діяльності. Виконання цього завдання здійснюється через пошук змісту, форм, методів і засобів навчання, що забезпечують розвиток, саморозвиток й самореалізацію особистості в процесі навчання у вищому навчальному закладі та стимулювання до саморозвитку впродовж всього життя. Важливими умовами вдосконалення науково-дослідницької роботи зі студентами є такі: самостійної роботи майбутніх педагогів на основі компетентнісного підходу вважаємо такі:

- підвищення мотивації до навчання та до науково-дослідницької діяльності;

- дотримання принципів розвитку самостійної пізнавальної діяльності;

- спрямованість на активне, проблемне, розвивальне навчання;

- систематичність в організації самостійної роботи на наукових досліджень.

Висновки. На сучасному етапі розвитку вищої освіти науково-дослідна робота студентів набуває все більшого значення і є одним із основних компонентів професійної підготовки фахівця. Оволодіння фундаментальними навчальними дисциплінами вимагає від студентів оволодіння методами наукового пізнання та науково-дослідницькими методами. Науково-дослідна діяльність дає можливість продемонструвати особистісні творчі якості та здібності під час освітнього процесу. Варто зазначити, що науково-дослідницька діяльність студентів забезпечує гуманізацію освіти, гармонічний розвиток особистості, формування компетентного фахівця.

1. Бодик О.П. Самостійна робота студентів як важлива складова навчального процесу в контексті Болонського процесу / О.П. Бодик / Болонський процес в Україні та Європі: досвід, проблеми, перспективи: [зб. наук. пр.]. – Рівне, 2008. – С. 24 – 29.

2. Закон України "Про вищу освіту" [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2984-14>.

3. Лівенцова В.А. Вдосконалення самостійної роботи студентів як умова ефективності модульно-кредитної системи навчання / В.А. Лівенцова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту: наукова монографія; за редакцією проф. С.С. Єрмакова. – Харків: ХДАДМ (XXII), 2008. – № 6. – 282 с. – С. 39 – 42.

4. Малькова З.А. Качество образования в школе / З.А. Малькова // Перспективы: вопросы образования. – 1990. – № 1. – С. 27 – 37.

Стаття надійшла до редакції 23.12.2014

“Будьте вдячні за те, що маєте зараз. Коли ви почнете думати про все, за що ви вдячні у вашому житті, ваші думки повернуться до вас у вигляді безлічі нових речей і подій, що вселяють відчуття вдячності. Вам потрібно тільки почати, а закон тяжіння підхопить ваші вдячні думки і принесе вам ще більше подібних”.

Фонда Берн
письменниця, продюсер

